

Losoncz Miklós: Az Egyesült Királyság kilépése az EU-ból és az európai integráció

Budapesti Gazdasági Egyetem, 2017, 276 oldal

„*Det er svært at spå, især om fremtiden*”

„A prognózis nehéz dolog, különösen akkor, ha a jövőre vonatkozik” – mondta *Niels Bohr*, a mottóban idézett mondás szerzője. Az 1922-ben fizikai Nobel-díjjal elismert dán fizikus joggal összegezhette így tudományos pályájának tapasztalatait, hiszen az atomszerkezet megismerését szolgáló kutatásainak későbbi következményeit akkoriban senki sem látta előre. Amikor *Losoncz Miklós* a 2017 októberében lezárt könyvében Nagy-Britannia és Észak-Írország Európai Unióból történő kilépése (brexit) következményeivel foglalkozik, akkor a XX. századi atomfizikusokhoz hasonlóan felderítetlen kutatási területre merészkedik, ahol a megállapítások és következtetések felezési ideje gyakran a kézirat kiadótól a nyomdáig történő továbbítási idejével mérhető. A szerző ezért a téma feldolgozásának egyetlen lehetséges módszeréhez folyamodott: a végkifejletéhez csak 2019 tavaszán elérkező kilépési tárgyalások végeredményének jóslásszerű rögzítése helyett arra vállalkozott, hogy a szereplők motivációit és céljait, valamint a kilépési szerződésben elérhető kompromisszumokat, illetve az európai integráció folyamatából kiszakadó, önállóság útjára lépő Egyesült Királyság és az EU jövőbeli együttműködési lehetőségeit mutatja be.

A téma feldolgozása hét fejezetben történt meg. Az első az európai lakosság integrációval kapcsolatos véleményének változásával foglalkozik a közvélemény-kutatások eredményeinek fényében. Bár az Eurobarometer 2017. évi felmérése alapján a megkérdezettek 56 százaléka optimista volt az EU jövőjét illetően (21. oldal), a nyugat-európai jóléti társadalmak vívmányainak fokozatos erodálódása, valamint az utóbbi évtized gazdasági-pénzügyi válságának következményei az utóbbi időben erősítették az euroszkepticizmust és az eurofóbiát, így a brit közvéleménynek az európai integráció gyakorlatával szembeni – korábban is meglévő – tartózkodása az EU imázsának negatív megítélésével társult. De az EU kedvezőtlen megítélése önmagában Nagy-Britanniában sem volt képes az események menetének meghatározá-

<https://doi.org/10.47630/KULG.2018.62.11-12.101>

sára, ehhez a kilépésről szóló népszavazás vezetett. A második fejezet ezért a kilépés lehetőségére vonatkozó szabályozással, valamint az európai integrációval foglalkozó népszavazásokkal foglalkozik, majd a könyv mondanivalójának gerincét alkotó harmadik fejezetben a brexit Egyesült Királyságot érintő hatásait és következményeit tárgyalja. A történeti visszatekintés során a szerző részletesen ismerteti a britek „vo-nakodó partner”-i (57. oldal) hozzáállását az európai integrációhoz, amely a szabad kereskedelem korlátainak lebontását támogatta az új intézmények létrehozásával szemben, és összességében a kormányközi együttműködési formákat preferálta, nem a szupranacionális megoldásokat. Az Európai Gazdasági Közösségbe történt belépése óta az ország folyamatosan igényelte a kivételes eljárásokat. Kiválási folyamata már korábban, a monetáris integrációból és a schengeni együttműködésből történt kimaradásával, valamint a közös költségvetési forrásokra vonatkozó egyedi mentességével megkezdődhetett, amit a 2016. június 23-i népszavazás eredménye tett explicitté (70. oldal).

A továbbiakban *Losoncz* a referendumhoz vezető politikai folyamatot elemzi, amelyet a racionalitás hiánya jellemezett, és a fokozódó jövedelmi egyenlőtlenségek, valamint a bevándorlás miatti elégedetlenség mellett a brit társadalom identitáske-resése, a politika szereplőivel kapcsolatos bizalmatlanság is motivált. Így a népszavazás kimenetelét a kevésbé iskolázott rétegek és az idősebb generációk döntötték el (79. oldal). Ezt követően mutatja be a szerző a brit külkereskedelmi kapcsolatoknak a kilépést követő, lehetséges módzatait, mérlegeli az ezekkel kapcsolatos előnyöket és hátrányokat, az egyes megoldások realitását. Részletesen bemutatja a kilépés makrogazdasági hatásait, különös tekintettel a pénz- és tőkepiaci, valamint a munkaerőpiaci következményekre, a számszerűsíthető költségvetési vonzatokra.

A könyv a negyedik fejezetben az EU jövőbeni fejlődésének lehetséges irányait tárgyalja. Bár Nagy-Britannia távozása az integráció folyamatából váratlanul érte a tagállamokat és az európai döntéshozókat, esélyt adhat arra, hogy intézményi reformokhoz vezessen (148. oldal). Ez korábban a brit ellenállás miatt sem volt lehetséges. A meglévő szavazati arányok alapján távlatos reformok nélkül is a nagy tagállamok ereje növekszik majd, és gyarapodik az eurózónához tartozó tagállamok súlya, befolyása is. A brit kilépésnek az EU összesített GDP-re gyakorolt hatása elenyésző ugyan (tízéves távlatban a hatás mindössze az összesített GDP 0,11–0,52 százalékára tehető; 152. oldal), de a közös költségvetésre gyakorolt hatás a brit befizetések teljes elmaradása esetén évi 9 milliárd euróra tehető. Ez jelentős költségvetési megszorításra, egyes uniós programok finanszírozásának elmaradására, illetve a nettó befizető tagállamok terheinek növekedésére vezethet (154. oldal).

Más tagállamok kiválását megelőzendő, erősödhet a „differenciált integráció” iránti igény. Ez megvalósulhat a közös célok változó sebességű elérésének szándékában, de eltérő célok követésén keresztül a „változó geometriájú” integráció, vagy az „à la carte integráció” keretében is, ahol a közös célok minimumán felül minden tagállam ízléséhez igazodóan vehet részt a további integrációs feladatok megoldásában. A szerző ismerteti és értékeli az Európai Bizottság 2017. évben megjelent Fehér könyvében bemutatott öt forgatókönyvet, amelyek a jövőbeli fejlődés lehetséges útjait mutatják be. Az egyes javaslatok elfogadhatósága ma még bizonytalan, de abban a tagállamok vezetői egyetértenek, hogy az EU politikai egységét fenn kívánják tartani; bár a szerző is azt az álláspontot képviseli, hogy a vélemények jelenlegi megosztottsága miatt ennek a szándéknak a konkrét tartalma kérdéses (184. oldal), mindössze a teljes dezintegráció megakadályozását szolgálja. A könyv zárófejezeteit az EU-ból történő brit kilépés globális hatásával kapcsolatos gondolatoknak, valamint ezzel kapcsolatosan néhány integrációelméleti összefüggésének szenteli.

A könyv az európai integráció aktuális kérdései iránt érdeklődő szakemberek, gyakorló gazdaságpolitikusok, valamint a felsőoktatásban oktató kollégák és hallgatók számára egyaránt hasznos olvasmány. Bár a brit kilépéssel kapcsolatos hírek szinte naponta szolgálnak meglepetésekkel, a műben felsorakoztatott jogi, politikai, valamint gazdasági ismeretanyag alapján követhetővé válnak a történések mögöttes összefüggései, az események szereplőinek motivációi. Mindezek az európai integrációs törekvések több évtizedes folyamatába ágyazva jelennek meg az olvasó előtt.

A kiadvány *Losoncz Miklós* európai integrációval foglalkozó összefoglaló jelleű műveinek sorában a negyedik kötet. A megelőző könyvek¹ után ez is a Budapesti Gazdasági Egyetem oktatóinak és kutatóinak munkásságát bemutató Prosperitas könyvsorozatában kapott helyet.

Zsugyel János

¹ *Losoncz Miklós* [2011]: Az Európai Unió Rómától Budapestig. Tri-Mester, Tatabánya; *Losoncz Miklós* [2011]: Az Európai Unió külkapcsolatai és külkapcsolati politikája. Tri-Mester, Tatabánya; *Losoncz Miklós* [2014]: Az államadósság-válság és kezelése az EU-ban. Tri-Mester, Tatabánya.

Zsugyel János, PhD, ny. egyetemi docens. E-mail: zsugyel.janos@uni-bge.hu